

Forslag til ny organisering af støtteindsatsen – børn 0-5 år

Indledning

I forbindelse med budgetforliget 2011-14 og vedtagelsen af den nye dagtilbudsstruktur blev det besluttet, at der skal ses på en ny struktur og organisering af tilbud til børn med særlige behov. Beslutningen tilsigter, at midlerne til at etablere tilbud og støtteindsatser for børn med særlige behov skal udlægges i dagtilbuddene. Børn og skoleudvalget godkendte den 3. maj 2011 to kommissorier, der har sat rammerne for arbejdet med udformningen af forslaget til den nye organisering. Der har været nedsat 2 arbejdsgrupper. Opdraget for den ene arbejdsgruppe har været at komme med et oplæg om hvilke tilbud og indsatser, der fremadrettet skal være til børn med særlige behov, og på hvilken måde det er muligt at inkludere børn med særlige behov i den almene pædagogiske praksis. Mens opdraget for den anden arbejdsgruppe har været at komme med forslag til en tildelingsmodel.

Arbejdsgrupperne er sammensat med en bred tværfaglig repræsentation af ledere, medarbejdere og tværfaglige samarbejdsparter jf. bilag 1.

Foruden arbejdsgrupperne har forudsætningerne for den nye organisering været drøftet med faglige organisationer, i dagtilbudsledergruppen, i støttekorpsset og med de selvejende institutioner.

Arbejdet med inklusion tænkes tæt sammen med forskningsprojektet: "VIDA"¹, som 30 daginstitutioner i øjeblikket deltager i. Det forventes, at implementeringen af resultaterne i dette projekt, vil få stor betydning for inkludering af udsatte børn, men også have en generel effekt på det inkluderende miljø i daginstitutionerne. Lektor ph.d. Bente Jensen, der er projektleder på VIDA - projektet, har gennemlæst og kommenteret på notatet, således der er skabt en rød tråd til tankerne bag VIDA – projektet.

---

¹ Viden om udsatte børn i daginstitutioner.

Mål og forudsætninger for inklusion

Lovgivning og politikker

Ifølge Dagtilbudslovens § 4 stk. 2 skal kommunalbestyrelsen sikre, at børn og unge under 18 år, der har behov for støtte i et dag-, fritids- eller klubtilbud m.v. for at kunne trives og udvikle sig, tilbydes en sådan i tilbuddet.

For børn med betydelig eller varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har et særligt behov for støtte eller behandling, som ikke kan dækkes i et af tilbuddene efter Dagtilbudsloven, henvises til Servicelovens § 32.

Ifølge Servicelovens § 32 skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om hjælp til børn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for hjælp eller særlig støtte. Hjælpen kan tilrettelægges i særlige dagtilbud eller i forbindelse med andre tilbud efter denne lov eller Dagtilbudsloven.

Med afsæt i den overordnede børn og ungepolitik skal alle børn mødes af professionelle, der har fokus på barnets ressourcer, muligheder og succeser. Inklusion og en tidlig forebyggende indsats er den røde tråd i Vision 2017, den overordnede børn og ungepolitik, sektorpolitikken for børn 0-5 år og sektorpolitikken for børn med behov for støtte. Der lægges stor vægt på, at hverdagen indrettes efter børnenes behov, og der udvikles støttende læringsmiljøer, der inkluderer og imødekommer alle børns behov.

Definition af inklusion

Inklusion er, når alle børn oplever sig som anerkendte, aktive og værdifulde deltagere i det lærende fællesskab ved, at der bevidst arbejdes inkluderende i forhold til planlægningen af hverdagen.²

Børn er inkluderet, når de oplever sig som værdifulde deltagere i det lærende fællesskab, hvor de trives, har positive sociale relationer til jævnaldrende og til voksne, og hvor de udvikler sig optimalt i forhold til egne potentialer på det personlige, sociale og færdighedsmæssige område.³

---

² Inklusionsbegrebet har været drøftet med cand. mag. og underviser Connie Søe Henriksen, som på forskellige måder i teori og praksis har beskæftiget sig med inklusion.

³ Rasmus Alenkær; Inklusion i teori og praksis.

Målsætninger for inklusion

- Målet er, at mangfoldighed værdsættes, således alle børn lærer at forstå og håndtere det, som er anderledes end dem selv.
- Målet er, at alle børn deltager i et socialt forpligtende, udviklende og lærende fællesskab, hvor det enkelte barns livsvilkår, forudsætninger og historie respekteres og værdsættes.
- Målet er, at forældre bliver inddraget som barnets vigtigste ressource og bliver bevidste om, hvordan de selv kan medvirke til barnets udvikling og inklusion.
- Målet er at støtte børnenes trivsel, læring og udvikling i dagtilbuddet ved at skabe mulighed for tidligt at iværksætte rettidige, differentierede og fleksible indsatser, hvor barnet kan forblive en del af fællesskabet.
- Målet er, at etableringen af tidlige fleksible indsatser for barnet i dagtilbuddet kan reducere senere mere indgribende foranstaltninger for barnet.

Forudsætninger for inkluderende læringsmiljøer i dagtilbud og institutioner

I en forandring fra en central koordinering og visitation af børn med særlige behov til en decentral indsats i hvert dagtilbud, er det vigtigt at se nærmere på, hvilke forudsætninger, der skal være til stede i hvert dagtilbud eller i den enkelte institution for at skabe inkluderende læringsmiljøer.

Det forudsættes, at følgende forudsætninger bliver en del af kvalitetskravene for inklusion i dagtilbud og institutioner:

- Ressourcesynet skal ligge til grund for praksis
- Organisering af et differentieret læringsmiljø med integration af specialpædagogisk viden og redskaber.
- Personalets inklusionskompetence
- Forældre, som ressource i inklusionsarbejdet
- Ledelse og organisering skal understøtte inklusionsarbejdet
- Tidlig og fleksibel indsats - betydning af den tværfaglige indsats
- Den pædagogiske læreplans betydning for arbejdet med inklusion.

Ovennævnte forudsætninger bliver nærmere beskrevet i notatet, ligesom de vil indgå som en del af grundlaget i implementeringsplanen.

Ny organisering

Igennem de senere år har der været meget fokus på at udvikle den pædagogiske praksis og skabe understøttende og inkluderende miljøer i den almene pædagogiske praksis. Eksempler herpå er uddannelse af ledere, pædagoger og medhjælpere i den anerkendende og ressourceorienterede tilgang (ICDP), oprettelse af stjerneinstitutioner, deltagelse i VIDA - projektet m.v.

Nuværende organisering af støtteindsatser for børn 0-5 år

I dag er støtteindsatserne organiseret og koordineret centralt. Under lederen af støtteområdet er der ansat 28 pædagoger bl.a. i støttekorpsen, med vejledningsfunktioner m.v. Herudover er der lagt personalemæssige ressourcer fra støttekorpsen ud i dagtilbud og institutioner til, at de lokalt kan understøtte børn med særlige behov i at deltage i et lærende fællesskab. I forhold til specialgrupper er der 5 skærmede tilbud i tilknytning til institutioner samt en specialinstitution. En mere konkret og uddybet beskrivelse af de nuværende tilbud fremgår af bilag 2.

Forslag til ny organisering

Forslaget til ny organisering skal ses i forlængelse af den politiske beslutning i juni 2010 om at oprette stjerneinstitutioner og ressourceprojekter, hvor børn med særlige behov understøttes i inkluderende læringsmiljøer i den enkelte institution. Institutionen har fået tilført en ekstra ressource til at skabe disse miljøer. I den nye organisering er det hensigten, at alle dagtilbud og institutioner tildeles ekstra ressourcer til at skabe inkluderende læringsmiljøer, dog vil der stadig være mulighed for at oprette enkelte skærmede enheder for de børn, som har behov for en meget struktureret hverdag.

Den nye organisering kommer til at indeholde følgende tilbud:

- Hvert dagtilbud og institution tildeles decentralt ressourcer primært i form af personalemæssige ressourcer til at tilrettelægge særlige understøttende og stimulerende indsatser for børn med særlige behov.
- I dagplejen tilbydes børn med særlige behov understøttende og stimulerende forløb ved at der frigives tid til dette hos dagplejeren.
- 2 skærmede gruppenheder, hvor børn med behov for en meget struktureret hverdag understøttes i udvikling, trivsel og læring via en forudsigelig hverdag med mulighed for guidning, gentagelser, visualisering m.v. Gruppenhederne bliver tilknyttet henholdsvis Dagtilbud Midt og Dagtilbud Romalt. Placering af de 2 skærmede gruppenheder sker på

baggrund af geografi, fysiske rammer og mulighed for et pædagogisk samspil med de øvrige afdelinger i dagtilbuddet.

- Specialbørnehave, der tilbydes til børn med betydelig eller varig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne efter Servicelovens § 32.
- Familieorienterede projekter som Ung og gravid og familiestue, hvor sårbare familier kan understøttes i forælderrollen, og hvor børnene understøttes i udvikling, trivsel og læring.

Forandring

Den markante forandring i forslaget til en ny organisering er, at dagtilbuddet og institutionen ikke længere skal ansøge om ressourcer fra det centrale støtteområde, men i stedet tildeles en ekstra ressource enten økonomisk eller personalemæssig. Dette betyder, at medarbejderne, der i dag er ansat under lederen af støtteområdet, bliver ansat i et dagtilbud eller en institution.

I forhold til specialgrupper fastholdes der et tværkommunalt tilbud i form af 2 skærmede gruppeenheder til børn med behov for en struktureret hverdag. Den ene gruppeenhed bliver i Dagtilbuddet Romalt, mens den anden gruppeenhed tilknyttes Dagtilbud Midt. Hver gruppeenhed har som udgangspunkt 6 børn, men med en fleksibilitet, hvor der er mulighed for at tage ekstra børn ind, hvis der er behov herfor.

Herved nedlægges de nuværende specialgrupper. Dette betyder, at medarbejderne, der i dag arbejder i specialgrupper, vil få en ny placering/arbejdssted i den nye organisering.

Alle dagtilbud og institutioner er i den nye organisering forpligtiget til at have fokus på den inkluderende pædagogiske praksis. I hvert dagtilbud og institution skal der være mindst en medarbejder, der kan varetage en vejlednings- og ressourcefunktion. Der kan dannes netværk på tværs af dagtilbud og institutioner, således arbejdet med inklusion og de pædagogiske spidskompetencer for børn med særlige behov fastholdes og videreudvikles

Der vil for børn med betydelig eller varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne fortsat være et tilbud i en specialinstitution (Lucernevejens Børnehave).

Tildelingsmodel

Den nye organisering af indsatser for børn med særlige behov lægger op til, at der udarbejdes en tildelingsmodel, der fordeler midler til at iværksætte indsatser for børn med særlige behov i deres nærmiljø – i dagtilbuddet eller i institutionen. I kortlægningen af ressourcerne, der anvendes til støtteindsatser for børn 0-5 år, er der blevet set på historiske tildelinger, forbrug af støttetimer m.v.

Fordeling mellem 0-2-årige og 3-5-årige

I forbindelse med udarbejdelsen af en tildelingsmodel har det været nødvendigt at se på, hvordan ressourcerne fordeler sig bl.a. blandt de forskellige aldersgrupper. Ressourcerne bliver i dag fordelt således, at 5 % af ressourcerne anvendes til at iværksætte indsatser for 0-2-årige, mens 95 % anvendes til at iværksætte indsatser for 3-5-årige.

Med henblik på i endnu højere grad at understøtte en tidlig og forebyggende indsats fordeles ressourcerne i den nye tildeling således, at 10 % af ressourcerne anvendes til at iværksætte indsatser for de 0-2-årige, mens 90 % anvendes til indsatser for de 3-5-årige.

Der reserveres et særskilt beløb til dagplejen, således der fortsat er mulighed for at friholde pladser.

Tildelingsmodeller

Som en del af processen har der været arbejdet med flere forskellige tildelingsmodeller, og specielt hensynet til børn fra sårbare familier er prioriteret højt. Ressourcerne blevet fordelt i forhold til 3 forskellige modeller, således det er muligt at få et indtryk af, hvilken betydning det får at indregne sociale faktorer jf. bilag 3.

- **Model 1:** I modellen fordeles ressourcerne efter antal børn.
- **Model 2:** I modellen fordeles 60 % af ressourcerne efter antal børn, mens 40 % fordeles efter socioøkonomiske faktorer (ægteskabsstatus, indkomstforhold, beskæftigelsesforhold og uddannelsesniveau).
- **Model 3:** I modellen fordeles 60 % af ressourcerne efter antal børn, mens 40 % fordeles efter et socialt belastningsindeks fra AKF (baseret på udgifter til forebyggelse og anbringelser af børn og unge 0-22 år efter Lov om Social Service § 52)⁴.

---

⁴ Anvendt Kommunal Forskning (AKF) forsker i emner af relevans for den offentlige sektor, særligt i kommuner og regioner.

I de 3 modeller og i beregningerne i bilag 3 tages der udgangspunkt i det normerede børnetal, og ressourcerne til at iværksætte inkluderende indsatser vil ikke blive reguleret i forhold til det faktiske antal børn. Begrundelsen for at fordele ressourcerne efter det normerede børnetal er at skabe en forudsigelighed i planlægningen af den inkluderende indsats. Tildelingen efter det normerede børnetal i stedet for det faktiske børnetal vil være et opmærksomhedspunkt i evalueringen af tildelingsmodellen.

Specielt model 3 tilgodeser de områder i Randers Kommune, hvor der er en højere koncentration af sårbare familier. Det handler om de selvejende institutioner i Nordbyen, dagtilbuddet i Midtbyen, dagtilbud Dronningborg og dagtilbud Helsted.

Socialt belastningsindeks og socioøkonomiske faktorer kan forandre sig over tid, hvilket har indflydelse på tildelingen. Dette tages højde for ved at sætte en kadence op for evaluering og justering af model.

En af udfordringerne i forhold til at udarbejde en model til fordeling af ressourcer til at iværksætte støtteindsatser, er, at institutionstyperne er meget forskellige. De varierer fra små og store dagtilbud til børnehaver, som er en del af en landsbyordning eller en vuggestue/børnehave, som er en del af et fritidshjem. Derfor har det været nødvendigt at gruppere de forskellige institutionstyper, således de har mulighed for enten at samarbejde med nærliggende institutioner eller dagtilbud om at løse opgaven eller vurdere om de for tildelte midler selv er i stand til at iværksætte støtteindsatser.

Historik

I konsekvensberegningerne af de 3 modeller er historikken medtaget, og den tager udgangspunkt i eksisterende ekstra tildelinger til institutionerne og gennemsnittet af de sidste 2 års tildelinger af støttetimer baseret på et øjebliksbillede 1. maj 2010 og 2011. Dette giver mulighed for at sætte den historiske tildeling op imod fordelingerne i de 3 opstillede modeller.

Midler til tosprogede

Midlerne til at iværksætte bl.a. sprogstimulerende indsatser for tosprogede er fordelt på baggrund af de sidste 2 års tildelinger (gennemsnittet heraf) med undtagelse af de timer, der forlods er

reserveret til en tværkommunal indsats bl.a. i forhold til at leve op til lovgivningen om, at alle tosprogede børn, der ikke frekventerer et dagtilbud, skal sprogvurderes.

På baggrund af de sidste års tildelinger er der afsat 348.000 kr. til arbejdet med tosprogede børn i Børnehuset Jennumparken, samt i vuggestue- og børnehavedelen i Hørhaven. De to dagtilbud er ikke omfattet af ovennævnte tildelingsmodel, og de har heller ikke været en del af processen i den nye dagtilbudsstruktur.

Valg af model

På baggrund af nævnte overvejelser og vedlagte beregninger vurderes det, at model 3 i videst muligt omfang sikrer, at ressourcerne fordeles, således der er mulighed for at understøtte børn med særlige behov og børn fra sårbare familier i alle dagtilbud og institutioner. I model 3 fordeles 60 % af ressourcerne efter børnetal og 40 % efter det sociale belastningsindeks fra AKF. Inden ressourcerne fordeles efter model 3, reserveres der ressourcer til følgende tilbud/målgrupper:

Beskrivelse	Beløb i kr.
Total sum til støtteindsatser	31.625.500
Reserveret til dagplejen	-1.260.000
Reserveret til familiestue	-725.000
Reserveret til Tosprogs pædagog	-220.000
Reserveret til skærmede gruppeenheder	-2.340.000
Reserveret til specialinstitution	-9.500.000
SUM til fordeling efter model 3	17.580.500

Hvis et barn optages i en skærmet gruppeenhed, vil dagtilbuddet eller institutionen, der henviser barnet, få en årlig udgift på 55.000 kr. Dette dækker en del af udgiften til den skærmede gruppeenhed og kan motivere dagtilbud og institutioner til i højere grad at skabe inkluderende læringsmiljøer i nærmiljøet.

Hvis der sker et merforbrug inden for ovennævnte målgrupper, kan det få indflydelse på omfanget af ressourcerne til fordeling. I forhold til børnene i målgrupperne til specialinstitutioner og de skærmede gruppeenheder vil de blive visiteret til tilbuddene efter drøftelse og vurdering i de tværfaglige grupper. Dette bliver nærmere beskrevet i næste afsnit.

Hvis et barn udredes eller vurderes til at have behov for en meget struktureret hverdag, som de bl.a. kan tilbyde i de skærmede gruppeenheder, mens barnet frekventerer dagpleje eller vuggestue vil barnet blive indskrevet i et af de dagtilbud, som har tilknyttet en skærmet enhed.

Tildelingsmodellen evalueres efter 2 år i forlængelse af evalueringen af den nye organisering, således det er muligt at justere tildelingsmodellen i forhold til evalueringens resultater og de på evalueringstidspunktet aktuelle strukturer og udfordringer.

Visitation

En af de store forandringer ved den nye organisering af støtteindsatser for børn med særlige behov er, at visitationen fra at være central skal foregå i dagtilbuddet eller i institutionen efter en forudgående drøftelse i den tværfaglige gruppe.

Decentral visitation

I forhold til anvendelsen af de ressourcer, der udlægges decentralt er det dagstilbudslederen eller institutionslederen, der beslutter, hvordan ressourcerne til at skabe inkluderende indsatser fordeles, og hvordan det organiseres i de enkelte afdelinger. Det er ligeledes dagtilbudslederens eller institutionslederens ansvar at sørge for, at der i hvert dagtilbud og institution bliver defineret lokale visioner for inklusion og inkluderende pædagogiske principper. Det anbefales, at principperne udarbejdes og drøftes i følgende fora og sammenhænge:

- Forældrebestyrelsen
- Den tværfaglige gruppe
- Tilsyn
- Del af medarbejderudviklingssamtalen – udgangspunkt i den enkelte medarbejders inklusionskompetence
- Udarbejdelse af læreplanen

Visitation til specialgrupper

I tildelingsmodellen er der reserveret 2,34 mio. kr. til etablering af 2 skærmede gruppeenheder, som skal tilknyttes 2 dagtilbud. Foruden de 2,34 mio. kr. forudsættes der en egenbetaling fra dagtilbud og institutioner på 660.000 kr. (12 børn). Budgetansvar og visitation lægger hos dagtilbudslederen i det dagtilbud, hvor gruppen bliver tilknyttet. Det anbefales, at der sker visitation 2 gange årligt til de skærmede gruppeenheder, og der skal foreligge en indstilling fra den tværfaglige gruppe. I visitationen deltager dagtilbudslederne, der har grupperne, og dagtilbudslederen eller lederen af den institution, som indstiller et barn til gruppen, psykologen og inklusionskonsulenten.

Visitation til specialinstitution

For børn med væsentlige nedsatte fysiske og psykisk funktionsnedsættelser er der reserveret 9,5 mio. Budgetansvaret er hos børnechefen, og visitationen er placeret i afdeling Børn, der foretager visitationen efter indstilling fra tværfaglig gruppe og i samarbejde med specialbistand.

Forudsætninger for at skabe inkluderende læringsmiljøer

I forbindelse med en ny organisering af støtteindsatser for børn med særlige behov er det vigtigt at fremhæve, hvilke forudsætninger, der skal være til stede i dagtilbuddet eller institutionen for at skabe inkluderende miljøer.

Det er et krav til de decentrale enheder, at indsatsen organiseres, og pædagogikken udfoldes, således alle børns læring, trivsel og udvikling kan ske i et inkluderende læringsmiljø.

Derfor er det en forventning, at alle dagtilbud og institutioner lever op til følgende bærende forudsætninger:

- Ressourcesynet skal ligge til grund for praksis
- Differentieret læringsmiljø med integration af specialpædagogisk viden
- Personalets inklusionskompetence
- Forældre, som ressource i inklusionsarbejdet
- Ledelse og organisering skal understøtte inklusionsarbejdet
- Tidlig og fleksibel indsats - betydningen af den tværfaglige indsats
- Den pædagogiske læreplans betydning for inklusion

Ressourcesynet skal ligge til grund for praksis.

En vigtig forudsætning er, at der sættes fokus på barnets ressourcer og potentialer, samt at der arbejdes bevidst med styrke barnets relationer, hvor det pædagogiske personale tager ansvaret for den gode relation. Det betyder, at der bygges videre på den anerkendende og relationsorienterede tilgang, som der ligger til grund for ICDP tænkningen, som de fleste institutioner har viden om og erfaringer med.

Differentieret læringsmiljø med integration af specialpædagogisk viden

Grundlaget for inklusionspædagogikken er, at alle børn har forskellige forudsætninger og behov, og det kan være varigt eller periodisk. Det pædagogiske personale skal derfor møde barnet med krav, forventninger og muligheder inden for barnets nærmeste udviklingszone.

Dette betyder, at pædagogikken tilrettelægges, således leg og læring tager udgangspunkt i barnets eller børnenes forudsætninger, motiver, interesser og potentialer. Det fysiske læringsmiljø skal

indrettes således, at der kan tages højde for fleksibilitet i forhold til gruppestørrelser, skærmning m.v.

Der skal være mulighed for at anvende særlige materialer, forskellige fællesskaber og støttende aktiviteter for børn, der har behov herfor. (F.eks. piktogrammer, motorisk træning, sansestimulering mv.)

Personalets inklusionskompetence

Det er af afgørende betydning for barnets udvikling, at barnet mødes af et inklusionskompetent personale. Der skal være fokus på den enkelte medarbejders relationsarbejde, kulturen i institutionen, samt på det pædagogiske personales mulighed for at omsætte viden om det enkelte barns behov til konkrete handlinger. Der skal her trækkes på den viden og erfaring, der allerede er i organisationen bl.a. ved at bygge videre på ICDP og VIDA-projektet

Der skal være mulighed for med afsæt i ICDP tilgangen at få hjælp til at undersøge og kvalificere det pædagogiske personales relation til barnet og de samspilsformer, der kan optimere barnets læring, udvikling og trivsel. Der bygges på viden og erfaringer fra ressourceprojektet og vejledningsfunktionen.

Som grundlag for dette skal der arbejdes med det pædagogiske personales samspil, således der udvikles en kultur i institutionerne, hvor gensidig spejling af personalets praksis bliver et naturligt redskab. Det kan være i form af at arbejde med video, forskellige feedback former m.fl.

Forældre, som ressource i inklusionsarbejdet

Der skal fokus på forældrene, som de vigtigste aktører i barnets liv. Forældres viden om barnet skal altid inddrages og anvendes. Der skal lægges vægt på et gensidigt, respektfuldt og forpligtigende forældresamarbejde, hvor en gensidig forventningsafstemning altid skal finde sted. Forældre har afgørende betydning for børnenes deltagelse i venskaber og fællesskaber.

Vi skal udfordre og inddrage alle forældre, så de får en bredere forståelse af inklusionsopgaven, således de sociale fællesskaber bliver i stand til at håndtere og hjælpe børn i vanskeligheder.

Der skal arbejdes lokalt på at udvikle forældres forståelse for at skabe gode relationer mellem børn og forældre (både egne og andres), forældre og personale og forældre / forældre.

Ledelse og organisering skal understøtte inklusionsarbejdet

Ansvar for inklusionsindsatsen er altid ledelsesmæssigt forankret. Ledelsen skal understøtte inklusionsopgaven med strukturer og organisationsformer, der gør inklusion muligt. Det er ledelsen, som skaber den overordnede forståelsesramme om inklusion og etablering af inkluderende miljøer for børn med særlige behov, samt et rum for refleksion. Ledelsen er ligeledes en central aktør i koordineringen af det tværfaglige samarbejde, der skal være med til at skabe en helhedsorienteret indsats for barnet.

Tidlig og fleksibel indsats, betydning af den tværfaglige indsats

Vi skal altid dele den tidlige bekymring med forældrene. De muligheder, der ligger i det tværfaglige samarbejde skal udnyttes i dialog med forældrene. Der skal arbejdes sammenhængende og helhedsorienteret. Ved overgang fra hjem til institution og ved overgange mellem forskellige institutionstyper og skolen, samarbejdes der om at give barnet de bedste muligheder i en ny kontekst. Der skal altid følges op på børnenes identificerede behov. Inklusionsdrøftelser skal finde sted i alle tværfaglige grupper. Alle aktører i det tværfaglige samarbejde skal rette deres indsats for barnet mod de sammenhænge, som barnet indgår i. Ligesom det er hensigten, at der i kvalificeringen af arbejdet med de inkluderende læringsmiljøer trækkes på konsultative ydelser fra de forskellige funktioner i børn og familiecentrene.

Den pædagogiske læreplans betydning for inklusion

Det skal fremgå af læreplanen, hvilke relevante pædagogiske metoder, aktiviteter og eventuelle mål, der opstilles og iværksættes for børn med særlige behov. Reel inklusion virkeliggøres først, når den omsættes i pædagogisk praksis. Derfor skal der i alle områder af den pædagogiske praksis medtænkes det inkluderende perspektiv, herunder hvordan arbejdet tilrettelægges, således alle børn får en reel deltagelsesmulighed.

Implementering

Implementeringen af den nye organisering af støtteindsatser for børn 0-5 år skal ske under hensynstagen til de børn, der i dag frekventerer et specialtilbud eller bliver understøttet af en støttepædagog, samt til de medarbejdere, der er ansat i støttekorpset og i andre specialfunktioner. Hensigten er, at implementeringen sker gradvist, således børnene fortrinsvist udsluses ved skolestart, og medarbejderne i støttekorpset og specialfunktioner omplaceres i dagtilbud m.fl. i takt med arbejdet herunder arbejdsopgaverne med at skabe inkluderende læringsmiljøer bliver defineret. Den nye organisering er fuldt implementeret den 1. august 2012.

Sideløbende med implementeringen af den nye organisering vil der blive tilrettelagt særlige kompetenceudviklingsforløb med fokus på inklusion. Der vil blive trukket på den viden, der allerede er i organisationen bl.a. ved at bygge videre på ICDP og VIDA projektet. Hensigten er, at det almene pædagogiske arbejde skal styrkes via opkvalificering, samt ved at der i alle dagtilbud er medarbejdere med en viden om inklusion. Der kan her tænkes i et kompetenceudviklingsforløb, som et rotationsprojekt, som praksislæring eller lignende.

Fra Afdeling Børn vil der iværksættes tiltag for følgende målgrupper:

- Dagtilbudsledere, ledere af selvejende og private institutioner – dette tiltag vil bl.a. baseres på egne interne erfaringer med at inklusionsarbejdet. Her tænkes bl.a. på de nuværende stjerneinstitutioner, der allerede har erfaringer med at inkludere børn med særlige behov. Der vil blive lagt vægt på at understøtte udformningen af lokale implementeringsstrategier.
- Selvejende institutioner og private institutioner, der skal have skabt nogle samarbejdsrelationer eller samarbejdsfora i forhold til inklusionsarbejdet.
- Forældrebestyrelser – her vil forløbet bl.a. omfatte bestyrelsens rolle i at få udformet lokale visioner for inklusion, samt inkluderende pædagogiske principper for arbejdet i dagtilbuddet eller institutionen.
- Medarbejdere i specialgrupperne – her vil der blive iværksat et kortvarigt forløb, hvor der arbejdes med arbejdsidentitet, afdækning af kompetencer og fremtidigt arbejdssted.
- Medarbejdere i støttekorpset – her vil der blive iværksat et kortvarigt forløb, hvor der arbejdes med arbejdsidentitet, afdækning af kompetencer og fremtidigt arbejdssted.
- Medarbejdere i dagtilbud og institutioner – her vil der blive iværksat forskellige forløb for pædagoger, medhjælpere m.fl. [Derudover er det hensigten, at der på sigt skal være en form for ressource- og vejledningsfunktion i alle dagtilbud.](#)

- Samarbejdspartnere i tværfaglige grupper – her vil der gennemføres en fælles temadag med drøftelse af en fælles inklusionsforståelse, samt tiltag, der tværfagligt kan understøtte inklusionsperspektivet.
- Inklusionskonsultative ydelser.

Som en del af implementeringen er der udarbejdet en kommunikationsstrategi, der skal sikre at alle interessenter bliver orienteret og får et ensartet indtryk af den nye organisering af støtteindsatsen for børn 0-5 år og intentionerne bag inklusionsarbejdet.

Evaluering

Den nye organisering af støtteindsatser for børn 0-5 år evalueres efter 2 år. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de opstillede målsætninger, ligesom der vil blive opstillet indikatorer for de enkelte målsætninger. Indikatorerne vil blive opstillet i et samarbejde med medarbejderne i støttekorpsset og repræsentanter fra dagtilbuddene, de selvejende og private institutioner.

Formålet med evalueringen er at;

- Undersøge i hvor høj grad de opstillede målsætninger med de efterfølgende udarbejdede indikatorer er nået.
- Undersøge i hvor høj grad de beskrevne forudsætninger er til stede i dagtilbuddet eller i institutionen.
- Undersøge, hvordan forældrene oplever dagtilbuddet eller institutionens arbejde med inklusion og dets betydning for børnenes hverdag.

Evalueringen skal give viden om, hvor langt dagtilbudsområdet som helhed er i forhold til de opstillede målsætninger for den decentrale organisering af støtteindsatserne. Ligesom evalueringen skal give indblik i, hvor langt det enkelte dagtilbud eller institution er i inklusionsarbejdet og i hvilken udtrækning de beskrevne forudsætninger er til stede i dagtilbuddet eller institutionen. Forældrenes oplevelse af inklusionsarbejdet og dets betydning for barnet kommer ligeledes til at indgå i evalueringen.

I evalueringen vil der blive hentet inspiration og anvendt materiale fra VIDA-projektet bl.a. i forhold til at definere børns trivsel, det vil sige selvværd, sociale kompetencer gennem inklusion og børns læring gennem inklusion forstået som lærende fællesskaber.

Der vil blive udarbejdet et koncept for evalueringen i løbet af foråret 2012, og selve evalueringen forventes gennemført i 2014.